

VÄRDEBESKRIVNING**Område av riksintresse för naturvård i Dalarnas län****Datum:** 2003-12-16**Områdesnummer:** NRO 20 055**Områdesnamn:** Skattlösberg**Kommun:** Ludvika (2085)**Kartblad:** 12 ESO**Area:** 164 ha**Naturgeografisk region:** 30a Norrlands vågiga bergkullterräng med mellanboreala skogsområden.**Agrara kulturlandskapsregioner:** Södra Norrlands och norra Svealands skogsbygder.**Landskapsformer:** Vågig bergkullterräng**Riksvärde:**

Odlingslandskap	Naturbetesmark
	Slåtteräng
	Flora

Värdeomdöme: Skattlösbergs by rymmer tungt vägande naturvärden med avseende på botanik, landskapsbild. Bymiljön i samverkan med det särpräglade kulturlandskapet, främst då de botaniska väl utforskade slåtterängarna, utgör ett värdefullt exempel på äldre finsk kolonisation i regionen. Landskapsbildens stora kvaliteter genom den vidsträckta utsikten och det öppna bylandskapet, vilket även ger gammeldagsgårdarna och Luossas minnesstuga en tidspräglad inramning.

Huvudkriterier: A, C, D, E**Stödkriterier:** Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet, nyckelområde, funktion – betydelse för flora och fauna.

Förutsättningar för bevarande: Landskapsbildens karaktär av öppen, äldre bymiljö bibehålls. Befintliga byggnader underhålls. Fortsatt jordbruk krävs med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller

gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande: Med stöd av 7 §, NVL (numera MB 7 kap 4 §) har 47 ha i områdets sydöstra del avsatts som naturreservatet 'Skattlösbergs by'. Samma område är även, med stöd av MB 7 kap 28§, avsatt som natura 2000 området 'SE0620133 Skattlösbergs by'.

Områdets huvuddrag: Skattlösbergs by är belägen i Grangärde finnmarker i sydvästra Dalarna. Byn med bosättning från 1600-talet, består av ett tiotal äldre smågårdar grupperade på ett för finnmarker typiskt läge, på en höjd med milsvid utsikt. I byn med omnejd återfinns botaniska intressanta och väldokumenterade slätterängar med för biotopen karaktäristisk flora.

Berggrunden utgörs av granit med ett inlagrat vegetationsgynnande stråk av grönsten, jordtäcket består av morän, med ängarna nästan helt bundna till den moiga höjdlägesmoränen. Höjdläget medför i övrigt ett påtagligt lokalklimatiskt särdrag med frånvaro av sträng vinterkyla, samtidigt som sommartemperaturen ofta är betydligt lägre än i omgivande dalgångar.

Området har representativa naturbetesmarker med annan träd- och buskbärande hagmark och naturliga slättermarker med hackslått med lång kontinuitet.

Vanliga vegetationstyper är fårsvingeltorräng, stagghed, skogsnävaäng, och örtrik friskäng.

Torräng förekommer kring hållarna på toppen, där fårsvingeltorrbackar omväxlar med stagghed. Hackslättermarken hyser mestadels örtrik friskäng eller stagghed, som blir alltmer skogsnävadominerad ju mer träd där står i ängarna. Ren skogsnävaäng, ofta med stort inslag av piprör eller kruståtel, täcker dessvärre stora ytor av de numera betade slogarna. Där står främst björk och rönn, men även asp, gråal, gran och tall.

Växtsamhällena är bitvis art- och individrika. De välhävda ytorna på frisk mark uppvisar en ovanlig örtrikedom som vittnar om kalk och långvarig hävd. Här står stagg, tvåblad, slätterfibbla, darrgräs, jungfrulin, ormrot, kattfot, låsbräken, pillerstarr, ängsvädd, fjälltimotej, dvärglumner, knägräs och luddhavre. Brudborste och kärrfibbla trivs i fuktigare stråk. Vid en grundlig inventering 1954 fann professor Sjörs 230 kärlväxtarter i de då betydligt bättre hävdade ängarna. Av 128 arter i Sjörs provrutor fann S-Å. Svenson 115 stycken år 1975. Då fanns ännu fältgentianan kvar, som inte har setts sedan dess.

Skattlösberg omfattar "Finn-gammelgården" samt minnestugan Luossa över skalden Dan Andersson. Området är livligt besökt av allmänheten.

Anmärkning: Skattlösberg är utpekad som riksintresse även för landskapsvård och kulturminnesvård. Området ingår också i Säfsen-Grangärde riksintresse för friluftslivet. Området redovisas som nr 23, klass I, i naturvårdsinventeringen för Ludvika kommun. Området är utpekad som värdefullt odlingslandskap (objekt 15, Ludvika kommun). Objektet har nummer 17 i ängs- och hagmarksinventeringen.

Referenser:

- Naturvårdsinventering av Skattlösbergs by och dess slätterängar.* Länsstyrelsen i Kopparbergs län, N 1975:10.
- Översiktlig naturvårdsinventering i Ludvika kommun.* Länsstyrelsen i Kopparbergs län, N 1976:4.
- Sjörs, H. 1954: *Slätterängar i Grangärde.*
- Länsstyrelsen Dalarna, 1994: *Värdefulla odlingslandskap i Dalarna.* Miljövårdsenheten 1994:1.
- Länsstyrelsen Dalarna, 1993: *Dalarnas ängar och betesmarker.* Miljövårdsenheten 1993:1. Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.* Stockholm.